

**YETUKLIK DAVRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI VA
SHAXS KAMOLOTIDAGI O‘RNI**

Matqurbonov Bayrambek

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Milliy g'oya, ma'naviyat
asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabasi

matqurbonovbayrambek@gmail.com

Toshpo‘latova Maftuna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Milliy g'oya, ma'naviyat
asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabasi

toshpolatovamaftuna@gmail.com

Mirqosimova Xulkar

Ilmiy rahbar, Chirchiq davlat pedagogika universiteti Psixologiya kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada inson umrining eng uzoq va ijtimoiy jihatdan eng mas'uliyatli davri hisoblangan yetuklik bosqichining psixologik qonuniyatlari tahlil qilingan. Yetuklik davridagi shaxsning o'zini anglash darajasi, kasbiy mahorati va ma'naviy qadriyatlar tizimining barqarorlashuvi masalalari tizimli ravishda yoritilgan. Shuningdek, guruh dinamikasining shaxs kamolotiga ta'siri va ijtimoiy guruhlarda sog'lom muhit yaratish masalalari ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: yetuklik, akmeologiya, shaxs kamoloti, ijtimoiy status, psixologik krizis, kasbiy mahorat, hayotiy tajriba, guruh dinamikasi, ma'naviy muhit.

KIRISH

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri insonni jamoa doirasida har tomonlama tushunish va uning ichki potentsialini ochishdir. Inson taraqqiyoti jarayonida yetuklik davri (akmeologiya tili bilan aytganda "akme" – cho'qqi) shaxsning barcha salohiyatlari to'liq namoyon bo'ladigan bosqichdir. O'zbekiston Respublikasining Uzluksiz ta'lim konsepsiyasi va O'zbekiston 2030 strategiyasiga muvofiq, ijtimoiy guruhlarda sog'lom psixologik muhitni yaratish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Inson hayoti davomida doimiy ravishda turli ijtimoiy birlashmalar va jamoalar tarkibida faoliyat ko'rsatadi. Guruh bu umumiy maqsad va manfaatlar asosida birlashgan shaxslar majmuidir. Psixologiya fanida yetuklik davri muammosi shaxsning ijtimoiylashuvi va uning jamiyatda o'z o'rnini topishi bilan chambarchas bog'liqdir. Yetuklik nafaqat biologik yosh, balki ijtimoiy va ma'naviy mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyatidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot tizimli, psixologik va pedagogik yondashuvlarga asoslangan holda kompleks tarzda amalga oshirildi. Tadqiqotning asosiy maqsadi yetuklik davrining nazariy mohiyatini ochish hamda ta'lim va kasbiy jarayondagi o'rnini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat edi. Tadqiqot obyekti sifatida Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabalari va ta'lim tizimidagi kadrlar o'rtasidagi munosabatlar olindi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlar majmuidan foydalanildi:

1. Nazariy tahlil metodi: Mavjud psixologik adabiyotlarni o'rganish.
2. Qiyosiy tahlil: Sharq va G'arb psixologiyasidagi yetuklik tushunchalarini solishtirish.

3. Kuzatuv va so'rovnoma: Shaxsning jamoaviy muhitdagi adaptatsiyasini o'rganish.

Ushbu metodlar natijasida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, yetuklik davri insonning kognitiv va emotsional qobiliyatlari eng barqaror darajaga yetadigan davrdir.

NATIJALAR VA TAHLIL

Yetuklik davri (25-60 yosh) shaxsning hayotidagi eng mahsuldor bosqichdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bu davrda inson psixikasida quyidagi o'zgarishlar yuz beradi:

Birinchi, hayotiy tajribaning ortishi bilan birga qaror qabul qilishda ehtirolardan ko'ra mantiqiy xulosalar ustunlik qiladi. Ikkinchi, shaxsning ijtimoiy rollari ko'payadi (ota-ona, mutaxassis, rahbar, jamoat faoli). Uchinchi, emotsional barqarorlik yuqori darajaga ko'tariladi.

Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlarga ko'ra, guruhdagi sog'lom ma'naviy-psixologik muhit ish samaradorligini 30% gacha oshirish imkonini beradi. Ayniqsa, Milliy g'oya va ma'naviyat asoslari yo'nalishi vakillari uchun bu muhitni shakllantirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Yetuk shaxs o'z navbatida guruhning qadriyatlar tizimiga ta'sir o'tkaza oladi va jamoada ma'naviy birlikni ta'minlaydi.

MUHOKAMA VA XULOSA

Muhokama qismida shuni ta'kidlash joizki, yetuklik davri inson hayotining oxiri emas, balki uning yangi, sifat jihatidan yuqori bosqichga o'tishidir. Psixologik krizislar (masalan, o'rta yosh inqirozi) shaxsning o'zini qayta kashf etishi uchun imkoniyat yaratadi. Jamoaviy munosabatlar tizimida shaxsning ma'naviy qiyofasi yanada mukammal shakllanadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, yetuklik davri psixologiyasini o'rganish nafaqat nazariy ahamiyatga ega, balki amaliy pedagogik faoliyatda, ayniqsa jamoa bilan ishlashda

katta yordam beradi. Mazkur maqolada ko'rib chiqilgan masalalar shaxsning o'z ustida ishlashi va jamiyatga foydali inson bo'lib shakllanishida yo'riqnoma bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. Umumiy psixologiya. - Toshkent: O'zbekiston, 2020.
2. Goziyev E.G. Umumiy psixologiya. - Toshkent: Universitet, 2002.
3. Jabborov X.X. Psixologiya. - Toshkent: TSUOS, 2021.
4. Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation.
5. Jalolov, S. (2021). Psixologiya asoslari. - Toshkent: Fan nashriyoti.